

Netbeheer Nederland

Anna van Buerenplein 43
2595 DA Den Haag

Postbus 90608
2509 LP Den Haag
070 205 50 00
secretariaat@netbeheernederland.nl
netbeheernederland.nl

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de heer Remkes en de heer Koolmees
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk

BR-2021-1855

Datum

29 oktober 2021

Behandeld door

Stephan de Vos

E-mail

sdvos@netbeheernederland.nl

Doorkiesnummer

070 205 50 34

Onderwerp

Keuzes voor het energienet van de toekomst - tbv formatie

Geachte heer Remkes, geachte heer Koolmees,

Het Nederlandse elektriciteitsnet vormt de basis voor de verduurzaming en economische ontwikkeling van ons land. De afgelopen maanden is dit net steeds meer overbelast geraakt. In het voorjaar schreef Netbeheer Nederland een dringende brief¹ aan informateur mevr. Hamer met daarin aandachtspunten voor het komende kabinet ten aanzien van de energie-infrastructuur.

De afgelopen jaren hebben de gezamenlijke netbeheerders veel tijd, middelen en geld geïnvesteerd om de uitdagingen op het elektriciteitsnet het hoofd te kunnen bieden. Ondanks deze inzet en investeringen is de schaarste aan beschikbare netcapaciteit op het elektriciteitsnet in de afgelopen maanden toegenomen. In delen van onze hoofdstad kunnen bedrijven zich ondertussen niet meer vestigen of hun activiteiten uitbreiden doordat het elektriciteitsnet vol is. In bijna geheel het land dreigt op korte termijn een situatie te ontstaan waarin bedrijven geen duurzame opwekprojecten meer kunnen aansluiten. Dit heeft impact op de economische groei van Nederland, het realiseren van de woningbouwopgave en de voortgang van de energietransitie. Dringende actie is nodig om tijdig te kunnen voldoen aan deze ambities. Daarom bieden wij u middels deze brief een tiental urgente punten waarvan het erg wenselijk is wanneer deze door de formerende partijen worden meegenomen in de uitwerking van het regeerakkoord.

Deze tien beleidsmaatregelen moeten leiden tot:

- **Versterking van de eigen vermogenspositie van netbeheerders om investeringen in de energietransitie te kunnen blijven financieren.** Op veel plekken moet de capaciteit van het elektriciteitsnet de komende jaren worden verdubbeld. Om de daarvoor benodigde investeringen tegen maatschappelijk verantwoorde kosten te kunnen doen en de financiële gezondheid van netbeheerders te borgen, is versterking van de eigen vermogenspositie nodig. Het is nodig dat het kabinet uiterlijk in 2022, aanvullend op reeds lopende initiatieven, uitwerkt hoe kapitaalversterking van de regionale netbeheerders door het Rijk gerealiseerd kan worden om vertraging van de ambities te voorkomen;

¹ Deze brief is [hier](#) te downloaden.

Kenmerk
BR-2021-1855

Datum
29 oktober 2021

- **Het beschikbaar komen van voldoende vaktechnici die nodig zijn om de infrastructuur aan te leggen**, onder andere door de financiering van het beroepsonderwijs af te stemmen op de arbeidsmarkt. Het regeerakkoord moet onderwijsinstellingen die opleiden voor beroepen waar tekorten op de arbeidsmarkt zijn, voorzien van extra financiering. En de studenten ook.
- **Slimme keuzes om de vraag naar infrastructuur te verminderen door het bestaande net efficiënter te gebruiken**. Maatregelen hiervoor zijn onder andere door systeemkosten mee te nemen in de SDE++. Dit kan al relatief eenvoudig door projecten in de SDE++ een bonus te geven wanneer zij bijdragen aan de systeemoptimalisatie. Ook het financieel stimuleren van opslag van duurzaam opgewekte elektriciteit en omzetting van duurzaam opgewekte elektriciteit naar waterstof kan hieraan bijdragen. In eerste instantie lijkt dit vooral op regionaal niveau te kunnen worden gerealiseerd, aangezien de productie van waterstofgas op zee voor 2030 nog onvoldoende beschikbaar is om op schaal toe te passen.
- **Programmeren en prioriteren om regie te houden op infrastructuur**, onder andere door in het regeerakkoord een afwegingskader op te stellen om te bepalen wat eerst en wat later wordt aangesloten op het net met oog op netcapaciteit, maatschappelijke kosten, realisatietijd en ruimtelijke impact. Daarnaast moeten doorlooptijden voor ruimtelijke- en vergunningsprocessen naar maximaal twee jaar.

In de bijlage gaan wij nader in op deze punten. Wij hopen dat u de formerende partijen kunt wijzen op het belang van de uitgewerkte beleidsmaatregelen die randvoorwaardelijk zijn om de energietransitie, woningbouwopgave en economische groei te faciliteren.

Met vriendelijke groeten,

Evert den Boer
Voorzitter Ledenraad van de Vereniging Netbeheer Nederland

Grenzen aan snelle uitbreiding elektriciteitsnet

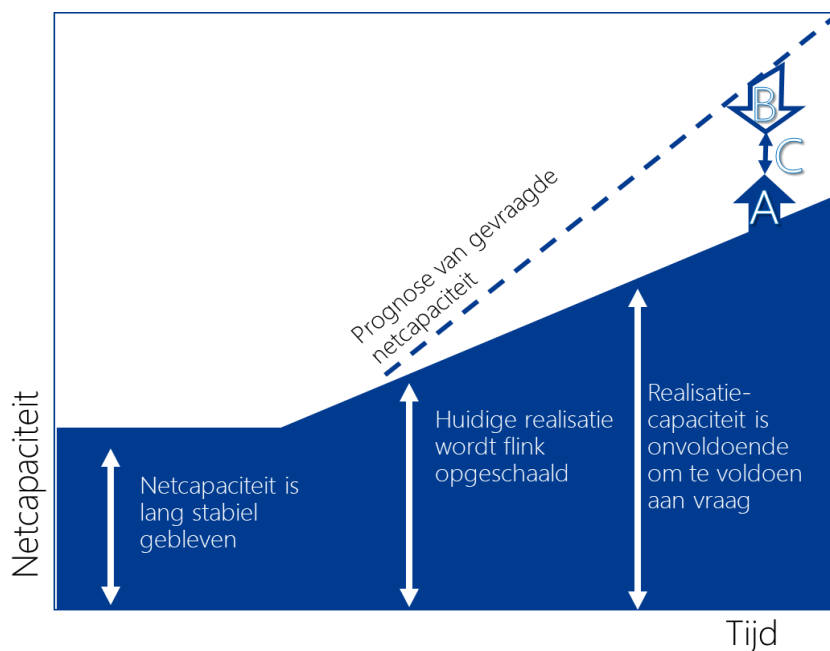
Om de toegenomen vraag en het veranderende aanbod van elektriciteit te kunnen verwerken in de netten, moeten de netbeheerders flink investeren in het elektriciteitsnet. De komende jaren zullen zij gezamenlijk meer dan 3.3 miljard euro per jaar investeren². Dit is bijna een verdubbeling van het huidige investeringsniveau, maar nog steeds niet genoeg.

De netbeheerders kunnen de netten niet op een adequaat tempo verder bouwen vanwege onder andere een tekort aan technici, langlopende ruimtelijke procedures, beperkte ruimte in de ondergrond en beperkte financieringsmogelijkheden. Daarnaast moeten stations ook blijven werken wanneer ze uitgebreid worden, zodat het licht blijft branden. Dergelijke werkzaamheden aan een station dat in bedrijf is, verlopen minder voorspoedig. Dit alles zorgt ervoor dat netbeheerders niet meer voldoende kunnen uitbreiden om aan de vraag te voldoen. Funest voor het Nederlandse investeringsklimaat, de arbeidsmarkt, de woningbouw, de bedrijvigheid, maar vooral voor het halen van onze ambitieuze klimaatdoelen.

Om dit probleem aan te pakken, hebben de netbeheerders tien maatregelen opgesteld die allen kunnen bijdragen aan een vermindering van de druk op het elektriciteitsnet en kunnen bijdragen aan het versnellen van de aanleg van infrastructuur.

De aanpak: onconventionele maatregelen

Om toch de netten uit te kunnen breiden en klaar te maken voor de toekomst, moeten onconventionele maatregelen worden genomen. In de eerste plaats door sneller meer infrastructuur te realiseren (A), vervolgens slimme keuzes te maken om de vraag naar infrastructuur te verminderen door het bestaande net efficiënter te gebruiken (B) en tot slot door verstandig te prioriteren (C). Hiervoor hebben we de afbeelding hiernaast en onderstaand 10-puntenplan ontwikkeld.

² De grootste vier netbeheerders (TenneT, Enexis, Alliander en Stedin) investeren tot 2050 per jaar gezamenlijk tussen de 3.3 en 3.5 € mld. Dat is €1,5mld per jaar extra ten opzichte van het huidige investeringsniveau. Zie rapport [PwC](#).

Randvoorwaarden om sneller meer infrastructuur te realiseren (A)

1. **Stel een 'fast lane' in voor versnelde afhandeling van procedures**

De energietransitie kan niet wachten op vergunningprocedures van vijf of tien jaar. Een integrale aanpak van energieprojecten waarbij bij de plan en ideevorming van projecten direct de benodigde infrastructuur uitbreidingen worden meegenomen kan helpen voorkomen dat er verschillende procedures 'na elkaar' in gang worden gezet. Tegelijkertijd zijn (economische) keuzes die vraag of aanbod van elektriciteit met zich meebrengen niet vrijblijvend: daarbij hoort ook de benodigde infrastructuur. In dat kader kan overwogen worden om overheden bestaande (grond)instrumenten als doorzettingsmacht in te laten zetten, zodat zij kunnen ingrijpen als de klimaatambities in het geding komen door lange vergunningprocedures. Een 'fast lane' met dedicated ambtenaren en capaciteit voor snelle vergunningverlening voor energie-infrastructuur moet hier versnelling in aanbrengen. Zorg er ook voor dat er voldoende ambtenaren en juristen beschikbaar zijn bij de overheid, zowel op landelijk als decentraal niveau. Overweeg een aparte 'Energiekamer' in te stellen bij de Raad van State (die ook alle RCR zaken behandelt) om te borgen dat de juridische afhandeling zo snel mogelijk verloopt.

2. **Neem in het regeerakkoord een kapitaalversterking voor regionale netbeheerders via het Rijk op**

Om tot 2050 ca. 102 miljard euro³ te kunnen investeren ligt er ook een urgente rol voor het Rijk om de kapitaalpositie van de regionale netbeheerders te versterken, in aanvulling op een kapitaalstorting van bestaande aandeelhouders. Werk uiterlijk in 2022 uit hoe kapitaalversterking van de regionale netbeheerders door het Rijk gerealiseerd kan worden om vertraging van de ambities te voorkomen. Aanvullend is het voor TenneT belangrijk dat er snel een oplossing wordt gevonden voor de kapitaalbehoefte van TenneT voor de Duitse netinvesteringen waarmee het geïntegreerde bedrijf en de daarmee verbonden grensoverschrijdende synergiën worden geborgd.

3. **Meer financiering voor technische opleidingen en afstudeerprijs voor leerlingen**

Voldoende vakmensen zijn cruciaal voor de energietransitie. De financiering van het beroepsonderwijs moet worden afgestemd op de arbeidsmarkt. Onderwijsinstellingen die opleiden voor beroepen waar tekorten op de arbeidsmarkt zijn, moeten kunnen rekenen op extra financiering. En de studenten ook.

Slimme keuzes om de vraag naar infrastructuur te verminderen door bestaande net efficiënter te gebruiken (B)

4. **Introduceer prikkels die gebruikers het bestaande net efficiënter laten benutten**

De financiële prikkels van energietarieven kunnen ervoor zorgen dat het bestaande elektriciteitsnet efficiënter benut wordt. Onderzoek daarom of het afschaffen van de korting voor grootverbruikers hieraan bij kan dragen. Houdt daarnaast vast aan het afbouwpad saldering voor huishoudens. Hierdoor ontstaat een prikkel voor huishoudens om te investeren in opslag. Eveneens kan het invoeren van een producententarif voor zorgen dat de kosten die gepaard gaan met de uitbreidingen en onderhoud van het elektriciteitsnet evenwichtiger worden verdeeld tussen afnemers zoals consumenten en producenten, wat kan leiden tot een beperkte belasting van het net. Dit kan al binnen de huidige kaders van de wet. Een verruiming van Europese regelgeving is daarnaast op de lange termijn ook noodzakelijk om het producententarif breder te kunnen toepassen.

5. **Neem systeemkosten mee in de SDE++**

Aan de andere kant kan efficiency vergroot worden door systeemkosten mee te nemen in de SDE++. Dit kan al relatief eenvoudig: door projecten in de SDE++ een bonus te geven wanneer zij bijdragen aan de systeemoptimalisatie.

³ Zie het rapport "De energietransitie en de financiële impact voor netbeheerders" opgesteld door PwC waarin de totale investeringen van TenneT, Alliander, Enexis en Stedin zijn geraamd op 102 miljard euro tot 2050. Zie rapport [PwC](#).

6. **Neem in het regeerakkoord een stimulans voor opslag op**
Het subsidiëren en/of fiscaal stimuleren van opslag, juist ook voor consumenten, en conversie van elektriciteit naar Waterstofgas verlaagt de druk op het elektriciteitsnet. Bijvoorbeeld door uitgestelde levering van elektriciteit op te nemen in de SDE++.
7. **Voer schotten in de SDE++ in voor warmte en duurzame gas voor balans energiesysteem**
Het beleid richt zich nu vooral op elektrificatie, echter niet alles kan via het elektriciteitsnet. Om het energiesysteem in balans te houden, is een integrale benadering van de energietransitie en het energiesysteem nodig. De oplossing ligt in een combinatie van genoemde maatregelen in combinatie met de inzet en ontwikkeling van duurzame warmte en gassen (waaronder groen gas en waterstofgas). Voer zo snel mogelijk schotten voor warmte en duurzaam gas in, in de SDE++ om de ontwikkeling en inzet hiervan te stimuleren.

Programmeren en prioriteren om regie te houden op infrastructuur (C)

8. **Pas de SDE-subsidies aan zodat deze landen binnen RES-zoekgebieden**
De RES'en zijn ingericht om duurzame opwek op een kaart te plannen en een keuze te maken voor gebieden waarbij een afweging is gedaan op draagvlak en (ruimtelijke) belangen van de regio. Deze zoekgebieden moeten het kader vormen voor toekomstige subsidies: het afgeven van subsidies voor duurzame opwek is onwenselijk buiten deze zoekgebieden.
9. **Neem in het regeerakkoord een afwegingskader op om te kunnen prioriteren**
Ambities ten aanzien van verduurzaming, economische groei en versnelling van de woningbouw zijn groot en kunnen niet allemaal tegelijk gerealiseerd worden. Daarom is een afwegingskader nodig om te bepalen wat eerst en wat later wordt gerealiseerd met oog op netcapaciteit, systeembelang, kosten, realisatietijd en ruimtelijke impact. In het komen tot een afwegingskader werken de netbeheerders werken hierbij graag samen met overheden
10. **Maak middelen vrij voor concrete energietransitieplannen**
Goede en spoedige doorvertaling van de RES naar concrete energieprojecten zijn essentieel om de infrastructuur op tijd te kunnen realiseren. Zorg dat overheden (op landelijk en decentraal niveau) voldoende uitvoeringscapaciteit hebben om tot goede, concrete plannen te komen en maak hier voldoende budget voor vrij.

Context: waarom is er krapte op het elektriciteitsnet?

1. Uitdagingen van een veranderend energiesysteem

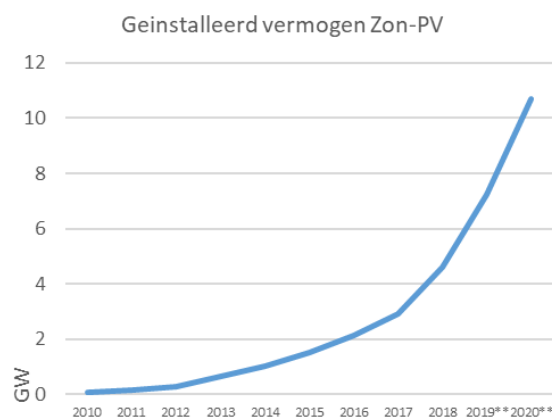
Netbeheerders hebben de publieke taak om het elektriciteitsnet aan te passen om alle ontwikkelingen mogelijk te maken die bijdragen aan een duurzame samenleving: duurzame opwek, elektrisch vervoer, duurzaam verwarmde huizen en groene industrie. Dit vraagt om een complex energiesysteem dan kan omgaan met onvoorspelbare energieproductie en -afname die verspreid in het net voorkomen. Naast deze veranderende energiewereld groeit de energievraag door economische groei (waaronder datacenters), elektrificatie van bestaande sectoren zoals de industrie, de ambitieuze uitrol van benodigde laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer (zoals opgenomen in Fit-for-55) en versnelling van de woningbouw. Hierdoor zijn aanpassingen en aanleg van nieuwe netten nodig die, in tegenstelling op bovenstaande, historisch zijn uitgelegd op een voorspelbare elektriciteitsvraag die vanuit een energiecentrale naar de eindgebruiker getransporteerd werd.

1.1. Dunne netten

Een belangrijke extra complicerende factor voor de energienetten is dat de decentrale elektriciteitsproductie vooral geïnstalleerd wordt in landelijke gebieden waar de netten van oorsprong 'dun' zijn omdat daar weinig verbruik is. Zo is bijvoorbeeld in Groningen het Zonnepark Midden Groningen gerealiseerd. Dit park heeft een vermogen van 103 MWp (megawattpiek), en staat daarmee gelijk aan het totale vermogen van een middelgrote stad dat op zeer korte tijd op het net wordt aangesloten. Hierdoor ontstaat een overschot aan energie waardoor de energie in de piek overdag over grote afstanden moet worden getransporteerd. Waarbij het zonnepark logischerwijs in de avond en nacht geen energie opwekt. Of op het eiland Goeree-Overflakkee waar een productievermogen van 243 megawatt aan zonnepanelen en windmolens staat die op 95% van de tijd meer energie opgewekt dan wordt verbruikt op het eiland waardoor op een zonnige dag met een stevige bries meer dan de helft van de huizen en gebouwen van Rotterdam 'powered by' Goeree-Overflakkee zijn. Zoals te zien is in de figuur neemt in Nederland vooral het vermogen van zon fors toe.

1.2. Zonneparken kennen grote pieken

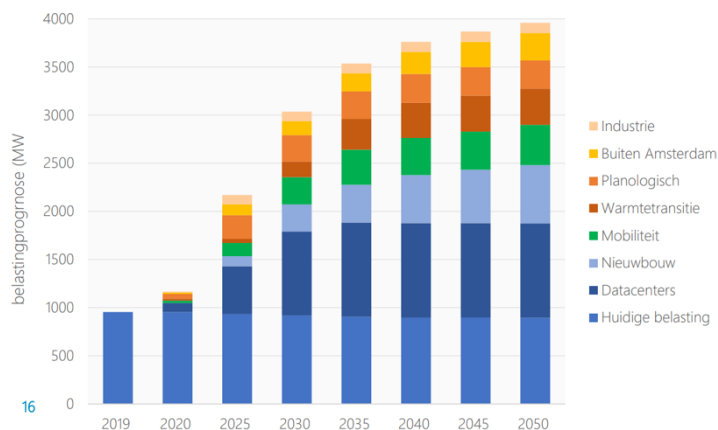
Zonneparken kennen sowieso een grote piek aan elektriciteitsopwekking. Gedurende een dag kan 25%-80% van de elektriciteit van duurzame bronnen niet lokaal verbruikt worden. In Friesland is de verwachte opwekcapaciteit op hoogspanning stations tijdens piektijden tot 19 keer zo groot als de verwachte capaciteit van het verbruik op die locatie. Deze elektriciteit moet dus naar andere delen van het land worden getransporteerd. Duurzame opwek door windenergie kent deze pieken ook als het hard waait maar deze zijn gelijkmatiger verdeeld over de dag. Er moet dus veel meer aansluitcapaciteit gerealiseerd worden in een variant van hernieuwbare elektrisch vermogen met veel zon, (die maar een korte periode van de dag wordt gebruikt) dan bijvoorbeeld een energiemix met veel wind.

1.3. Elektriciteitsvraag groeit

Door het elektrificeren van de industrie, mobiliteit en de gebouwde omgeving, neemt ook de vraag naar elektriciteit fors toe. Ten opzichte van 2018 zal het verbruik van de industrie en diensten nog met 25-45 TWh stijgen, de gebouwde omgeving (inclusief datacenters) met 20-40 TWh en verkeer en vervoer met 25-30 TWh⁴.

Eén van deze sterk groeiende regio's is de Metropoolregio Amsterdam. Met name de sterke groei van datacenters in deze regio zorgen voor grote druk op de afdruk van het elektriciteitsnet. Tussen 2017 en 2019 nam het elektriciteitsverbruik van datacenters in de regio Amsterdam en de Haarlemmermeer toe van 746 GWh naar 1.230 GWh.

⁴ Zie rapport [PwC](#).